

**Findlinge in Nordrhein-Westfalen
und angrenzenden Gebieten
Speetzen, Eckhard, 1998, Softcover,
ISBN 3-86029-929-8, Prijs € 12,50,
172 bladzijden**

BOEK **BESP**REKING

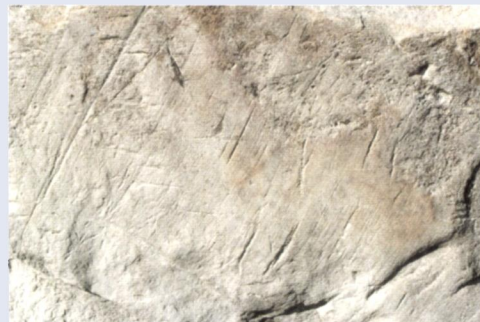
Zwerfstenen zijn er in soorten en maten. Het meest markant zijn echter de zeer grote exemplaren die op meerdere plaatsen her en der in het landschap te zien zijn. 'Findlinge in Nordrhein-Westfalen und angrenzenden Gebieten' van Eckhard Speetzen is een interessant boek dat zich bezig houdt met zeer grote zwerfstenen die tijdens de Saale ijstijd vanuit Scandinavië naar zuidelijker gelegen gebieden zoals Noord-Duitsland zijn getransporteerd. Het boek geeft een overzicht van stenen die een doorsnede van twee meter of meer hebben en die voorkomen in het gebied tussen Rijn en Weser. Dat gekozen is voor exemplaren met een dergelijke doorsnede komt omdat anders veel te veel stenen beschreven hadden moeten worden, namelijk meerdere duizenden. Dit wil echter niet zeggen dat in dit boek nu alle zwerfstenen uit de gekozen grootte-categorie voorkomen. Het werk moet eerder gezien worden als een tussenbalans van de stenen die tot nu toe bekend zijn. Het is best mogelijk dat het boek in de toekomst nog een vervolg gaat krijgen. Belangrijk is dat in dit boek deze zwerf-

Afbeelding 1:
De zandstenen zwerfsteen
bij Steinfurt.

stenen in al hun facetten behandeld worden. Zo wordt niet alleen gekeken naar de indeling van het getransporteerde gesteentemateriaal naar grootte, samenstelling en herkomst, maar wordt ook ingegaan op vorm, volume en gewicht. Uiteraard komt ook het landijs zelf ter sprake. Niet alleen interessant, maar ook nog amusant vonden we het hoofdstuk dat gewijd is aan het gesleep van de mens met die stenen in vooral de vorige eeuw en het hoofdstuk met sagen en cultuurhistorische aspecten. In een aanhangsel dat in feite het grootste deel van het

boek beslaat, worden de afzonderlijke zwerfstenen besproken. Van iedere zwerfsteen is een foto opgenomen. Bijzonderheden over iedere steen worden steeds in een tabel weergegeven. Daarin komen onder andere aan de orde: naam van de steen, standplaats, steensoort, vindplaats, gewicht, inhoud, omvang en bijzondere informatie. Zoals de titel van het boek al aangeeft, wordt ook een kijkje buiten de grenzen van Nordrhein-Westfalen genomen. Zo wordt er aandacht besteed aan enkele Nederlandse zwerfstenen die voorkomen in/bij Enschede, Winterswijk, Meddo, Woold, Ratum, Diepenheim bij Goor en op de Lemelerberg in de omgeving van Ommen. Een aantal van de zwerfstenen uit het boek hebben we inmiddels opgezocht om ze wat beter te kunnen bekijken. Daarbij is ons gebleken dat het met een fatsoenlijke kaart van het gebied in het algemeen niet moeilijk was om ze te traceren. Nogal wat exemplaren liggen gewoon 'in de bewoonde wereld'. Als voorbeeld: de vanaf de openbare weg goed zichtbare zandstenen zwerfsteen in Laer/Aabauernschaft bij Steinfurt (Afb. 1). Aan deze 17,5 ton zware steen is duidelijk te zien dat hij door het ijs getransporteerd is: het afgeschuurde oppervlak zit vol met gletsjerkraassen (Afb. 2). 'Findlinge in Nordrhein-Westfalen und angrenzenden Gebieten' kan ook worden bekeken (of voor degenen met een abonnement: geleend) in de Bibliotheek Geowetenschappen aan de Princetonlaan 6 in Utrecht.

Afbeelding 2:
Gletsjerkraassen op
de zandstenen zwerf-
steen bij Steinfurt.